

Уст. XI говорить про здвоєне самозвука в старих пам'ятниках, а уст. XII про уживане дуальних форм *на* і *ва* також в *dat. dual.* на подобу *ны, вы* в *plur.*

От і короткий зміст статей проф. Соболевського. Цінні вони передовсім зводом матеріалу.

Г. Копац.

Історія русської архітектури, сочиненіе академіка А. М. Павлінова, Москва, 1894, ст. 5+264+1.

Досі ще ця книжка не була обговорена на сторонах нашого видання, хоч — бодай як перша проба того рода — має певний інтерес для нас. Автор на шіснадцяти аркушах досить широкого друку, з численними рисунками в тексті, оглядає церковну кам'яну архітектуру давньої Русі і Московської держави, будівництво і різьбу в дерева, будинки для життя і воєнні. Розумієть ся, вже самий сей широкий плян при незначнім розмірі праці примушував автора бути коротким. Пам'ятки византийського стилю на Україні обговорені на несповна двох аркушах; на трох інших пам'ятки новгородські, полоцькі, суздальські. Але при тім автор не завсіди потрапив вибрати найбільш важне і потрібне. Ми могли-б з легким серцем подарувати звістки про пізнійшу долю тої чи иньшої церкви, або ріжні екскурси автора, часто мало значні, що до внутрішнього убрання церкви, аби натомість мати докладніші відомости про саму архітектуру. Тут книжці автора можна було-б ще багато бажати.

Нас, розумієть ся, головно интересують українські пам'ятки, а дальше — пам'ятки тогож византийського стилю, переховані по иньших місцях. Автор виходить з Чернигівської катедрі, її він студійовав ближше, як видно, й присвятив кільканадцять літ тому спеціальну статю в часописи „Зодчій“, 1882); йому присвячує він розмірно більше місця, але викинувши звідси комбінації про рік засновання і відомости з пізнійшої історії сієї пам'ятки, зістанемо ся при яких 2—3 сторонах про самий початковий устрій і техніку; багато відомостей, подробиць дуже характерних і интересних поминено тут. Покінчивши так з Черниговською катедрою, автор ще коротше збув иньші пам'ятки — сторінку присвячено Київській Софії, найважнійшій пам'ятці сього періода, по кілька слів сказано про деякі иньші пам'ятки, і поминено цілковито деякі — напр. церкву св. Василя, лаврську церкву св. Івана, метиславову катедру в Володимирі і таке иньше. З иньших країв автор докладніше (розмірно) перейшов деякі новгородські пам'ятки і полоцькі — сим присвятив він теж спеціальну розвідку в Трудах ІХ археологічного з'їзду, і особливо застановляєть ся коло суздальських. В результаті відомости про давнє руське будівництво винесе читач дуже небогаті. Відносини

руських пам'яток до византийських прототипів не виказано цілком, автор задовольнив ся кількома словами про розповсюдження християнства і перехід грецького майстерства на Русь (с. 3—5). Літератури, монографій здебільшого не вказано зовсім, або вказано лише дещо — напр. для київської Софії автор відсилає до Євгенієвого Описанія Києва і Закревського, і лише до одної деталі згадує реферат Прахова, поминувши монографії Лебединцева, Лашкарйова, Кондакова. Коли додати ще, що автор часто цитує джерела з других рук, звертаєть ся до пізніших збірників (як Тверський) замість давніших літописей; що уваги його здебільшого голословні і згадуючи про певні факти в давнім нашім будівництві, він звичайно не наводить, де той чи иньший факт подибуєть ся (напр. с. 29 про голосники, с. 87 про мальовання на олтарних стовпах і т. и.); що самий виклад часом має досить хаотичний характер і досить багатий на помилки (див. напр. с. 51) і дивні друкарські похибки (напр. с. 15 в горі), то сього вистане, аби зрозуміти досить непріємне вражінне від сієї праці російського ученого спеціаліста.

З спеціальних уваг додаю ще, що автору навіть для зрозуміння великоросійського деревляного будівництва не треба було поминати галицької церковної архітектури: на неї ще кількадесять літ тому звернув увагу в російській археології гр. Уваров (Объ архитектурѣ первыхъ деревянныхъ церквей на Руси).

В усякім разі за браком иньшого курсу і книжка д. Павлінова на разі може бути корисною.

М. Грушевський.

Ө. И. Леонтовичъ — Одинъ изъ вопросовъ западно-русской старины (Варш. Универс. Извѣстія, 1896, V—VI, 1—69).

Статя д. Леонтовича стоїть в певному звязку з рефератом проф. Кочубинського на IX археологічнім з'їзді в Вільні — Литовській языкъ и наша старина. Д. Леонтович негати́вно приймає питання, яким шляхом ішла сіль в доісторичну Литву і ставить метою власної розвідки — згромадити звістки — чи з історії, чи з топографічної номенклятури — про добування соли в давній Литовській Русі. Виводи його такі:

З давного часу вже трапляють ся в актах звістки і натяки про добування соли в Німанськім краю; про се-ж свідчать й імена осель — як наприклад — Друскеніки, Друскенішки, Друскінеде, Друсконе, Друска, Соловарце, Солнички etc.; оселі з такими чи подібними назвискими ми зустрічаємо в повітах — Лидськім, Вількомірськім, Ковенськім і в краях жмудських. Слоним на річці Шарі — се південний кордон району добування соли в Німанськім краю. Є також свідoctва й про добування соли в Полоцькій землі (Західня Двина), Смоленській, Київській, Минській, Волин-